

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA
PONT DE SUERT (Alta Ribagorça)

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

2. MEMÒRIA

- 2.a. Memòria històrica: Viu i Santa Maria
- 2.b. Memòria arquitectònica de Santa Maria
- 2.c. Estat de conservació
- 2.d. Bibliografia
- 2.e. Agraïments

3. NORMATIVA

- 3.a. El monument.
 - 3.a.1 Definició, Situació i Descripció
 - 3.a.2 Delimitació
 - 3.a.3 Criteris d'intervenció
- 3.b. L'entorn de protecció
 - 3.b.1 Descripció
 - 3.b.2 Criteris d'intervenció
- 3.c. Normativa
 - 3.c.1 Marc legal
 - 3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

4. ANNEX

- 4.a. Documentació planimètrica
- 4.b. Documentació fotogràfica

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

L'objecte d'aquest expedient de declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional en la categoria de Monument Històric, és l'Església de Santa Maria de Viu de Llevata, situada en el terme municipal de Pont de Suert, comarca de l'Alta Ribagorça.

El monument és portador de múltiples valors arquitectònics, històrics, artístics, culturals, religiosos i socials, de tal manera que el fan mereixedor de gaudir d'una protecció adient.

L'església de Santa Maria de Viu és un valuós exemplar del romànic del segle XII, contemporani però anterior a altres exemplars de la veïna vall de Boi. Malgrat les transformacions que ha sofert, conserva bona part dels seus elements originals i cal valorar especialment les seves proporcions, la seva acurada construcció, la finesa dels seus detalls ornamentals i l'excel·lent situació en el paisatge de la Llevata. Les incògnites que planteja als estudiosos, no fan altra cosa que augmentar el seu interès.

D'altra banda, el marc físic on es troba situat el Monument presenta un equilibri secular que fa que s'hagi de conservar per mantenir la relació ambiental entre el Monument i el paisatge.

Per totes aquestes consideracions, es fa necessari establir els instruments per fer efectiva la protecció del Monument, i que aquesta protecció es realitzi de manera integral, de tal forma que es possibiliti la revalorització de totes les etapes històriques, es mantingui el necessari equilibri entre el Monument i el paisatge que li dóna suport i es faciliti el desenvolupament i la millora de la qualitat de vida dels habitants de la rodalia.

El Monument va ser incoat segons resolució de l'Administració Central en data 13 de juny de 1980 (BOE 7 d'agost de 1980)

2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrica: Viu i Santa Maria

El districte municipal de Viu de Llevata (annexionat l'any 1969 al Pont de Pont de Suert) es va crear a mitjan segle XIX i comprenia, a més de l'esmentada població, Adons i Abella, la Beguda, Corroncui i el Pla de Corroncui, Perves i Pinyana. La seva extensió era de 53'23 km².

Es trobava limitat al nord pel terme del Batlliu de Sas (avui de Sarroca de Bellera), al sud per la serra de Sant Gervàs que el separava del terme d'Espluga de Serra (avui Tremp), a l'est pel terme de Sarroca i a l'oest pel terme de Malpàs.

La vall de Viu, separada del Pallars geogràfic pel coll de Perves (1350 mts.), està formada pel riu de Viu - que vessa les seves aigües a la Noguera Ribagorçana - i els seus afluents, el torrent de les Salenques, el riu Erta i el torrent de Peranera.

El poble de Viu se situa, allargat, a redós del turó anomenat "lo Castell" (1301 mts.) on hi havia l'antiga fortalesa i des del qual es domina tota la vall. A tramuntana, el poble es presenta encimbellat sobre el riu de Viu que, en aquest indret, es presenta en forma de profund barranc. A l'altra banda del riu, a la solana, hi ha les "Pales de Viu" fins a arribar al coll de Massivert (1331 mts.) que limitava el terme. A migjorn, per un pendent més suau, els prats ocupen tota una petita vall que, ben aviat, es perd en els contraforts de la serra de Sant Gervàs. El límit del terme era situat, en aquesta banda, en el coll de Sant Roc (1440 mts.)

L'estructura econòmica

Agricultura i ramaderia

La producció agrària del municipi l'any 1850 era, segons Madoz, de blat segolós, sègol pur, trufes i llegums. A començaments de segle, la producció seguia essent bàsicament de gra, llegums, trufes, verdures per al consum i herba per al bestiar. Avui la superfície cultivada és pràcticament inexistent, mentre que els terrenys forestals, les pastures i els ems, ocupen el terme.

Al 1850 hi havia bàsicament bestiar de llana, boví i porquí. Actualment, hi ha ramats de boví. Les pastures han anat reduint-se a les zones amb menys pendent, mentra que els erms ocupen els contraforts de la serra.

A principis de segle, "lo Bosch de Viu" era un mont de 1188 ha., públic, que havia estat exceptuat de la desamortització. Sobretot hi havia freixes, faigs i boixos. Modernament (durant els anys 50) s'han fet extenses repoblacions de pins, tant a la banda migjorn (Tono) com de tramuntana (els Pagos).

Activitats industrials i mineres

A mitjan segle XIX es troba citat a Viu un molí fariner, conegut com "la Mola", que mantingué la seva activitat fins la dècada dels cinquanta.

Els oficis que es desenvoluparen a Viu, a més dels vinculats directament a la terra, estaven força vinculats a la capitalitat del districte municipal. Així, mentre en el cens de Floridablanca no se n'esmenta cap, durant el segle XIX apareixen el de comerciant, ferrer, fuster i taverner. Una sola casa, "casa l'Hostal", acollí, des de 1874, bona part de les funcions de serveis: botiga de queviures, roba i sabates, cafè, carteria, hostel i telèfon.

Quant a activitats mineres, a mitjan segle XIX s'assenyala l'existència de mines de guix.

Serveis

El 1847 els camins eren de ferradura i gairebé intransitables a l'hivern. Travessava el terme el camí ral que unia la Pobla de Segur amb la Vall de Boí, passant per Senterada, Viu i el Pont de Suert. El 1933 la Generalitat acabà de construir la carretera que unia Senterada amb el Pont de Suert (actualment CN-260 o "eix pirinenc").

De Viu sortia, vers migjorn, un camí de ferradura que unia amb Santorens (a l'altra banda de la Noguera Ribagorçana) passant pel coll de Sant Roc i, vers tramuntana, un altre camí que enllaçava amb Massivert, Sas i Erta.

El comerç es reduïa a una sola botiga per a tot el districte municipal, situada a Viu - casa l'Hostal - que disposava de queviures, roba i sabates.

Segons el cens de Floridablanca, el 1787 l'estructura social de Viu era la següent : 2 eclesiàstics, 18 pagesos, 7 jornalers, i 2 criats.

Una simple anàlisi ens fa veure l'absoluta dedicació al treball de la terra per part de la població. La gran majoria eren propietaris de la terra que treballaven. Ara bé, cal destacar una concentració de terres en mans d'uns quants grans propietaris. La seva presència es pot detectar atenent el nombre

de criats que s'assenyalen en el cens.

Els costums

La Festa Major de Viu se celebra el dia de la Mare de Déu d'agost (15-8), titular de la parròquia. Era tradicional que el jovent ballés el ball pla. El segon dia de la festa - dia de Sant Roc - els fadrins feien dir una missa a l'ermita. Hi anaven en processó tot ballant el contrapàs, dansa de caient ambulatori que sembla recordar un ritus d'agregació. Els goigs que es cantaven eren de caràcter general.

L'ensenyament

El 1850, amb la creació del districte municipal, s'obrí a Viu una escola de primeres lletres, dotada amb 1100 rals, que pagaven per repartiment veïnal, els diversos pobles del districte. Com en moltes altres poblacions, molts cops els diners no es pagaven i el mestre havia de queixar-se al governador civil com a president de la Junta d'Instrucció. L'escola, regida sempre només per una mestra o un mestre, va perdurar fins al curs 1968-1969. Estava instal·lada en el segon pis del mateix edifici que acollia l'ajuntament, el jutjat i la presó. Allí mateix hi havia la vivenda del mestre.

El poblament

L'evolució demogràfica de Viu es pot resumir en el següent quadre:

1359	3 focs (15 hab.)	1860	805	1950	434
1381	18 focs (90 hab.)	1887	642	1960	312
1718	61	1900	427	1965	255
1787	80	1910	464	1970	36 (sol)
1831	30	1920	585	1981	22
1842	321(amb els agregats)	1930	560	1991	6
1857	775	1940	463		

Els nuclis de població tingueren un augment considerable a mitjan segle XIX coincidint amb l'explotació dels boscos recentment desamortitzats. A principis de segle s'incià una marxa imparable vers les ciutats: els nois a les fàbriques i les noies "a servir".

L'èxode migratori vers Lleida i Barcelona, en busca de millors condicions de

vida, s'accentuà els anys 50 i han portat la Llevata al despoblament gairebé total. Un indicador clau és la celebració de la Festa Major: l'any 1965 deixà de fer-se. L'any 1969 l'antic municipi de Viu es va haver de fusionar amb el de Pont de Suert. Avui, només durant l'estiu hom pot veure com els antics pobles recuperen part de la vida que havien tingut.

Els renoms

Com a tots els pobles, a Viu no s'anomenava a ningú pel seu cognom sinó que cada casa tenia el seu renom. Per referir-s'hi, hom anteposava "casa..".

Americà	Farré d'amunt	Malet	Ros
Badia	Farré d'avall	Manel	Roseta
Bellera	Farrera	Manuel	Sastre
Benito	Farreró	Masover	Secretari
Berticos	Fuster	Mestre	Seriol
Burrugat	Faset	Minguet	Serrano
Cambrai	Forn	la Mola	Tabola
Casaler	Gironi	Nino	Teixidó
Cisco d'Irgo	Graït	Pascual	Ton
Cisco	Gras	Pauet	Vell
Clàudia	Hostal	Pepa	Vicent
Culleraire	Jaumet	Pep de Rosa	Xan
Domingo	Joanet	Peranero	Xicarró
Encelles	Jordi	Pipa	Xirongo

La toponímia

La significació del nom de Viu cal cercar-la en la situació geogràfica del poble en relació a la vall de la Llevata. Viu és a l'extrem, a la punta de la Llevata. En el cartoral de Lavaix, apareix citat Viu amb les formes "Vivo Lavata", "Castro Vivitano" i "Kastro Vivo", mentre que en el fogatjament de 1358 se cita el lloc "Daviu".

La dinàmica política

L'existència d'assentaments humans en el terme, des de l'època prehistòrica, la demostren les restes megalítiques trobades, com el dolmen de Pinyana, les coves i els noms preromans - Corroncui-.

Pita Mercè menciona Viu com a lloc de certa importància durant el període visigòtic per estar allí situat un poblament i una fortalesa que perdurà fins a l'edat mitjana. La primera referència a Viu en un document és de l'any 946 quan Ató, bisbe del Pallars, i el comte Guillem II del Pallars Sobrià erigeixen el monestir de Sant Joan de Viu, sota la jurisdicció del monestir de Lavaix.

El 1064 el lloc de Viu era sota el domini de la baronia d'Erill, el centre de poder de la qual es trobava a Erill-castell. Foren els barons d'Erill els que feren bastir, durant el primer quart del segle XII les esglésies de la vall de Viu, (Viu, Corroncui, Massivert) i de Boí. Eren de la baronia de la vall de la Llevata, la de Barravès i una part de l'altra riba de la Noguera Ribagorçana. A més de la Llevata podem citar com a pertanyents a la baronia: Erill-castell, Malpàs, Irgo, Gotarta, Taüll, Bonansa, Sirés, Espès, Veri, Monesma,...

Aquesta zona fluctuà durant el segle X-XII entre diversos dominis comtals. De vegades pertanyia al comtat de Ribagorça, d'altres al de Pallars. A més, quan, a la mort d'Ermengol I (1010), el comtat de Pallars es dividí en dos, la situació es complicà. Aquests canvis provocaren o foren fruit de guerres, com les que l'historiador Bonassie anomena "les guerres del Pallars" i que situa a finals del segle XI, entre Ramon V de Pallars Jussà i Artau I de Pallars Sobirà. Se citen pillatges a Adons i Corroncui i una lluita d'Artau I per a conquerir els castells de Viu, Erill, Bellera i Adons. Pel que sembla Artau només guanyà Sentís.

El 1064 el comte Artau I del Pallars Sobirà traspassà al seu cosí Ramon IV del Pallars Jussà diversos dominis, entre els quals hi havia Vilba (poblat avui desaparegut), Adons, Viu i Enrens. Aquest mateix any, la filla de Ramon III d'Erill va dividir el patrimoni familiar amb el seu oncle Arnau d'Erill.

El 1108, uns anys abans que les de Taüll, el Bisbe Ramon Guillem de Roda i Barbastre consagrà l'església de Viu. L'acta de consagració cita com a referents : Alfons I rei d'Aragó i Navarra, el batallador, Pasqual II, Papa, Pere I de Roda, bisbe de Pamplona i Esteve II, bisbe d'Osca.

El 1167 el baró Ramon d'Erill es casà amb Agnès, germana d'Artau IV, comte del Pallars Sobirà i va aportar com a dot el lloc i castell de Viu. És a dir, que el domini comtal de Viu (després de 103 anys) tornà al Pallars Sobirà.

En un testament de 1214 es troba citat per primera i única vegada el senyor del castell de Viu. Pere de Viu, cavaller, el desembre de 1214, trobant-se

malalt, testà donant els drets que tenia a la vila de Balust i a Pessonada a la comanda hospitalera de Susterris o del Pallars. Els hospitalers el feren germà i li condonaren un empenyorament de 400 sous. En aquest mateix testament fa hereu del castell de Viu al seu fill Pere. També anomena un altre fill - Guillem - i a una filla, Sibilla. Del 1219 al 1221 Pere de Viu esdevé comanador de Susterris.

En el fogatge de 1359 apareix citat el lloc "Daviu" amb tres focs, (unes quinze persones), igual que Pinyana. Pertanyien al noble Arnau d'Erill, comte del territori del mateix nom. El 1381 eren de la baronia d'Erill, entre altres, Viu, Adons, Pinyana, Perves, Batlliu de Sas, Manyanet, Peranera, Malpàs, Taüll, Buirà, Durro, Barruera, Veri, Sarahis, Espills,....

El 1484, el rei Ferran II d'Aragó prengué al baró d'Erill els seus dominis per haver-se rebel·lat contra ell. El 1506, com tot el comtat de Pallars, el rei donà la baronia d'Erill a Joan Ramon Folch de Cardona, de la casa del mateix nom. Amb el canvi, el comtat de Pallars prengué el títol de marquesat. Després, per matrimoni, els dominis passaren a la casa dels Medinaceli.

La victòria de Felip V de Castella a la guerra de Successió provocà grans canvis en l'estructura del nostre país. Es canviaren les unitats territorials de govern i les autoritats. En la nova administració municipal borbònica pertocava a Viu, i batlle i 2 regidors.

El 1831 Viu figura en el corregiment de Talarn amb 30 habitants i senyoria del comte d'Erill.

Amb l'anorreament del feudalisme, hi hagué molts canvis a la Llevata. Viu s'erigí en cap d'un districte municipal que tenia com agregats Pinyana, Perves, Corroncui, Adons i Abella i una població de 321 habitants. Per a tot el districte municipal calia escollir un batlle, dos regidors, un síndic i tres suplents. D'acord amb el sufragi censitari, segons el qual només podien votar les persones de determinada categoria econòmica (majors contribuents) o social, al districte municipal de Viu hi havia, a mitjan segle XIX, 8 electors (vuit!) i 7 elegibles (set!) per a set càrrecs. És a dir, que el poder mai no canviava de mans. Durant la Tercera Guerra Carlina (1873-1876), segons la tradició oral, a Viu hi hagué un enfrontament entre carlins i liberals al lloc conegut com el "Prat del Jaumet".

L'any 1879 hi hagué una gran millora al poble en aconseguir portar l'aigua a la font que encara brolla actualment. Es construí una font amb pica, un còm i un safareig. Això només fou, però, una solució provisional per a la creixent necessitat d'aigua. L'any 1892 els veïns es reuniren per a tractar de solucionar la manca d'aigua en temporada de sequera. Amb data de 22 d'octubre d'aquell mateix any, s'acordà construir una Junta formada per tres veïns amb la finalitat de controlar i assegurar el subministrament d'aigua i evitar el seu malversament. La Junta havia de presentar els comptes anualment el dia 29 d'abril i renovar-se per meitat cada any. Era previst d'aconduir al poble una altra font, dita "Fontetes del Gironi" i fer un altre safareig.

Per evitar gastar excessiva aigua es va acordar:

- no treure aigua del còm per obrar o per netejar el gra.
- no rentar verdura ni gra ni altra cosa a la pica o al còm.
- no rentar llanes brutes ni tintades, ni fustes ni palles ni al còm ni al safareig
- no treballar a menys de tres metres de la conducció d'aigües.
- no deixar anar aigua del safareig o del còm.

Estava previst posar multes als infractors. El conveni el firmaren 37 veïns, tant alts com mitjans o petits contribuents.

El 1932 la Generalitat de Catalunya inclogué la Llevata en el Pallars Jussà, el qual formà part de la regió IX.

Malgrat pertànyer geogràficament a l'Alta Ribagorça, el fet que aquesta comarca tingués una part sota administració aragonesa justificà l'annexió de la part oriental del Pallars Jussà, comarca amb la qual la Llevata, per la seva condició de zona fronterera, havia mantingut sempre molts contactes.

L'esclat de la guerra civil de 1936-1939 comportà la destrucció de l'interior de l'església, l'assassinat del rector i la destrucció de l'arxiu parroquial.

El 1956 el problema de l'escassetat de l'aigua encara persistia i es va acordar fer un repartiment per cases en funció de les seves necessitats. Mesurada en càntirs (sellons), la quantitat que cada casa podia agafar oscil·lava entre els dos i els onze. Ara bé, s'establiren una sèrie de condicions o excepcions al repartiment general.

- cap veí no podia cedir l'aigua a un altre.
- quan hi havia matança del porc es cedien sis càntirs més dels acordats.
- en cas de malaltia cada casa podia disposar de dos càntirs més.
- no es podia treure aigua del còm.

L'any 1969, per la poca població censada, l'ajuntament de Viu de Llevata amb els seus agregats, fou annexionat al Pont de Suert. Actualment, només hi habita una família durant tot l'any. Quan arriba l'estiu, Viu recupera part de la seva vitalitat i es tornen a obrir les 25 cases que han esdevingut segones residències dels qui emigraren. L'any 1978 es recuperà la Festa Major i el 1988 es constituí l'Associació Amics de Viu amb la voluntat d'aglutinar els habitants de la població i promoure tant les activitats culturals com l'arranjament del poble.

L'escut

A finals del passat, l'ajuntament de Viu adoptà com a escut del municipi un camp d'or damunt el qual hi ha quatre pals vermells, i en cap, el nom del poble. Aquesta és una solució adoptada pels municipis en haver perdut el coneixement històric de l'escut que els pertanyia. Si hom es basa en l'escut de la casa de Viu, l'escut de la població hauria de ser: partit, l'esquerra d'atzur, amb una estrella d'or de vuit puntes i la dreta d'or amb una campana d'atzur.

L'església romànica de Viu de Llevata

Erecció d'un monestir benedictí

L'any 946, Ató, bisbe de Pallars i el comte Guillem establiren la vida monàstica a Viu. Fundaren el monestir de Sant Joan, sota la jurisdicció del monestir de Santa Maria i Sant Pere de Lavaix, que regia en aquells moments l'abat Adroer. El document diu "qui est ecclesia fundata in speluncha quae est in pago de kastro Vivitano".

El segle X, doncs, Viu depenia del bisbat del Pallars i s'hi instituí la regla de Sant Benet, com als monestirs propers de Sant Julià de Sentís i Sant Genís de Bellera, els quals també depenien del monestir de Lavaix. També hi ha qui considera que aquest temple era anterior, probablement visigòtic, i que l'any 946 es produeix una refundació.

La vida monàstica s'acabà a Viu a les darreries del segle XI, quan s'introduí a Lavaix la vida canonical (comunitat de preveres no monjos). La localització exacta d'aquest monestir no s'ha pogut establir.

El temple parroquial

El curat de Viu era d'entrada, amb filial a Montiberri. Hi havia un rector perpetu de concurs general i dos beneficiats de patronat particular. Des de 1966, la parròquia és servida per un sacerdot resident al Pont de Suert. L'església de Viu és del segle XII, d'estil romànic, modificada en part. Dedicada a Santa Maria, es troba orientada a sol ixent, construïda sobre el cingle, a l'extrem occidental del poble. Davant seu passava el camí ral que, procedent de la Pobla de Segur, anava cap al monestir de Lavaix i la Vall de Boí. Per accedir al temple, enlairat, hi havia dues rampes d'accés, una de les quals ha estat suprimida.

Hi ha qui considera que l'església es va aixecar sobre les ruïnes de l'antic

monestir de Sant Joan.

A sol ixent del temple hi ha el cementiri de la població.

L'edifici és d'una sola nau, amb volta de canó, sostinguda per dos arcs torals que descansen damunt de dues columnes emparades en els murs. En el tram del peu, la volta original es va esfondrar i es reféu amb pedra sense treballar. El capitell d'una de les dues columnes situades a tramuntana té una decoració antropomòrfica amb una figura animal, a banda i banda, de factura senzilla que desdiu de la resta de treballs.

En el tram del peu hi ha una pica baptismal, de pedra, sense cap decoració. També hi ha un cor elevat, construït durant el segle XIX, amb una escala d'accés que impedeix veure la columna de migjorn. Una obertura moderna substitueix l'antiga finestra romànica de la paret de ponent. Tota la nau estava enguixada, amagant els carreus. En llevar-li la capa de guix no aparegué cap resta de pintures. En el mur nord hi ha la porta d'accés al campanar, amb una volta de mig punt. A la paret de migjorn hi havia, fins a l'any 1992, una capella vuitcentista que eixia del temple dedicada a la verge del Roser. Era coneguda amb el nom de "l'altar del benefici". Aquesta capella tapava la finestra romànica de migjorn. En el mateix indret, la no conjunció dels carreus indica la presència d'una capella anterior, més senzilla, que no afectava la paret exterior ni la finestra romànica.

L'absis, amb una doble arcuació, conté una obertura circular a la part més elevada i una finestra romànica en el seu centre.

L'església té la portalada principal a migjorn amb tres arcades. La primera, decorada, i la tercera se sostenen sobre les seves columnes i capitells. Els capitells de la primera estan decorats amb motius vegetals, mentre que els de la tercera presenten motius zoomòrfics, fantàstics, el de l'esquerra i una figura humana el de la dreta. La segona arcada està motllurada. Damunt de la porta hi ha el monograma de Crist i una obertura moderna. El frontispici i l'absis és recorregut per una senzilla arcuació llombarda. Més cap a Ponent del mur de migjorn existeix una altra porta, de mig punt, més petita i actualment tapiada, que servia d'accés per als que havien de rebre el sagrament del baptisme.

El mur de tramuntana està tot refet, sense que els carreus segueixin la perfecta col·locació original. Amb tota seguretat hi ha una relació entre la reconstrucció d'aquest mur i la de la volta del peu del temple.

El campanar és de base quadrada, romànica, amb dues de les primeres finestres tapiades. A partir de mitja alçada, el campanar és refet modernament i segueix enlairant-se cilíndricament amb pedra sense treballar. És coronat per una coberta de pissarra cònica refeta als anys 40. Anteriorment, en haver-se malmès la coberta, s'havia acabat amb una teulada.

Per pujar al campanar hi havia escales de fusta que enllaçaven diferents plataformes d'aquest mateix material. Modernament es construí una escala de cargol amb pedra sense treballar.

La campana actual es fongué l'any 1960 per substituir l'anterior de 1760, trencada.

La teulada del temple, havia estat aixecada en el seus suports. L'any 1991 es retornà a l'alçada original.

El temple fou consagrat el 28 de novembre de 1108 per Guillem (1104-1126), bisbe de Roda i Barbastre. Posà a l'altar les relíquies del màrtir Sant Albi - un tros de tela roja -. El document conté els deu manaments, l'inici dels quatre evangelis i la referència a diverses jerarquies de l'època.

Per tant, l'església de Viu és anterior a esglésies de la vall de Boí, com les de Taüll, que foren consagrades l'any 1123.

2.b. Memòria arquitectònica de Santa Maria

L'església de Santa Maria està situada dintre del nucli de població de Viu de Llevata, a tocar del port de muntanya que du el nom de Viu i a una alçada compresa entre els 1230 i els 1250 metres sobre el nivell del mar.

El poble s'estira, de llevant a ponent, sobre el vessant de migdia del Serrat. Aquesta configuració allargassada sobre la solana li dona una estructura característica que confereix personalitat a tot el conjunt.

Podem diferenciar encara dos subnuclis del mateix Viu de Llevata: el primer, el més antic, està format per un grup de cases situades davall de la zona anomenada del Castell; el segon, més nou, està format per un grup d'edificacions organitzat al voltant del Serrat i, baixant per la falda de migdia, cap al barranc de la Font d'Enllà, s'estira gairebé fins al port de Viu.

És en el centre d'aquest segon subnucli que hi ha situada l'església de Santa Maria tocant a l'antic camí de Pont. Aquesta situació dona qualitats paisatgístiques a l'emplaçament de l'edifici que, des de la banda de migdia, presideix les cases del seu entorn tot ocupant la primera línia d'edificacions amb els prats de la coma al seus peus i les muntanyes fent de teló de fons.

Tipologies edificatòries

Materials i colors

A Viu destaquen dues tipologies edificatòries que coincideixen, aproximadament, amb els dos subnuclis que descriuïem abans. En el nucli de llevant, les cases es presenten agrupades compartint en alguns casos les parets mitgeres; en el nucli de ponent, les edificacions, encara que properes, són aïllades.

Aquestes dues tipologies, a més de la topografia en pendent, defineixen l'entorn immediat de l'església que es caracteritza per una edificació poc compacta i esglaonada sobre la falda del Serrat, compartint el terreny amb horts i feixes de terreny sense conrear.

Les cases són de planta baixa i una planta, o de planta baixa més dues plantes. Els coberts i els corrals són de planta baixa.

Les cobertes tradicionals es presenten, de la mateixa manera que l'església, amb els vessants en la mateixa direcció que el pendent del terreny i són d'una gran austeritat; construïdes amb bigues i llates de fusta, segons el sistema de llata per canal, conformen els ràfecs amb el simple vol de les llates i les teules que queden vistes pel davall i desguassen directament.

El material de les cobertes és la teula ceràmica, excepció feta d'algunes noves construccions, restauracions i rehabilitacions que han introduït la teula de formigó, negra i roja, la pissarra negra i la placa de fibrociment, gris i negra.

Els materials de les façanes tradicionals estan constituïts per parets de pedra ordinària vista o arrebossada amb morter de calç. Actualment es construeix amb parets de ceràmica i bloc de formigó, per anar arrebossades, i pedra per anar vista.

El material de les parets dels marges és la pedra col·locada en sec i en aparell ordinari.

Els colors de les cobertes són els de la ceràmica sense colorants i, els de les façanes, són els de la pedra del lloc que és una calcària dura i compacta. Els colors d'aquesta pedra varia des del gris, quan està acabada de tallar, fins a un daurat pàl·lid que adquireix pels efectes dels meteors i el temps.

L'església de Santa Maria

Tipologia i dimensions

L'església de Santa Maria està assentada amb el seu eix principal situat transversalment al pendent de la muntanya. És d'una sola nau amb absis i campanar adossat. Té l'absis orientat sensiblement a llevant (desvia 18º cap al sud-est).

Té el campanar adossat a la façana nord, prop de la capçalera. El campanar és de planta quadrada en la part baixa i de planta vuitavada irregular en la part alta.

La nau està coberta interiorment amb una volta semicircular amb tres trams definits, entre l'absis i el final de la nau, per dos arcs torals. Exteriorment la nau es cobreix amb una teulada de dues vessants amb el carener en el mateix sentit que l'eix de la volta.

L'absis està cobert interiorment per un casquet esfèric de mitja volta i exteriorment per un llosat de forma aproximada de mig tronc de conus.

Les dimensions són:

Llargada màxima 20'80 mts.

Llargada interior sense absis 15'55 mts.
Llargada interior amb absis 18'60 mts.
Amplada màxima exterior nau 7'30 mts.
Amplada màxima interior nau 4'50 mts.
Amplada mínima interior nau 4'15 mts.
Diàmetre exterior absis 5'60 mts.
Diàmetre interior absis 3'55 mts.
Alçada interior volta 7'00 mts.
Alçada de la imposta de la volta 4'70 mts.
Alçada de la imposta de l'absis 3'40 mts.
Amplada exterior campanar 3'60 mts.
Amplada mínima interior campanar 1'35 mts.
Alçada campanar part baixa 8'00 mts.
Alçada campanar part alta 5'60 mts.
Alçada coberta campanar 5'10 mts.
Alçada total del campanar 18'70 mts.

Elements exteriors

A la façana de migdia destaquem els següents aspectes:

- a) Composició. La composició de la façana s'organitza horitzontalment mitjançant dues pilastres, que sobresurten a les cantoneres, i un cos central també sobresortit de la façana que conté la portalada. Els entrepanys que hi ha entre aquests elements sobresortints estan rematats superiorment amb arquets cecs volats sobre permòdols, arcuacions llombardes, que són, al seu torn, suport de la cornisa. A l'extrem de ponent hi ha una porta petita, elevada del nivell del terreny, que actualment està tapiada i que comunicaria directament amb l'indret del cor actual.

- b) Materials i aparell. Tota la façana és de pedra calcària, compacta i dura, a excepció feta dels elements esculpits que estan treballats, segons els casos, amb pedra sorrenca o tosca.

L'aparell és de pedra tallada en carreus prismàtics de mides irregulars que es concerten aproximadament per filades. A la part baixa hi ha carreus de dimensions grans (fins a 1'50 x 0'50 mts.) i a la resta les dimensions varien entre 0'60 x 0'40 i 0'20 x 0'15 mts.

- c) Altres elements. Cal destacar la portada d'accés a la nau. Està feta amb tres arcs de mig punt, concèntrics i decalats horitzontalment que arrenquen de sengles brancals, esbiaixats i prismàtics. El segon arc té una decoració senzilla amb un bocell. Està decorada amb dos parells de columnes adossades, situades en els racons dels brancals, rematades per capitells. D'aquests capitells arrenquen dos arcs sobreposats als anteriors: l'un està decorat amb bitllets cilíndrics; l'altre és completament llis però té la secció circular.

La portada no té timpà.

Els capitells són de decoració senzilla. N'hi ha un parell amb formes antropomòrfiques i un parell, els més exteriors, amb decoració geomètrica i vegetal.

Damunt de la portada hi ha una finestra rodona, sense cap interès, resultat de reformes.

Damunt d'aquesta finestra rodona hi ha una pedra, també rodona, esculpida en baix relleu, amb símbols pastorals.

A la façana de llevant destaquen els següents aspectes:

- a) Composició. La composició de la façana es basa en la sobreposició de l'absis damunt el pla de façana que remata la volta de la nau.

L'absis és semicircular, té una finestra estreta amb arc de mig punt i galze de pedra fent esplandit. Com la façana de migdia, té arquets cecs volats sobre permòdols davall de la cornisa.

- b) Materials i aparell. Els materials i l'aparell són semblants als de la façana de migdia.

- c) Altres elements. En el centre del timpà de la façana que remata la volta de la nau, hi ha un òcul circular.

A la façana nord destaquem el següent:

- a) Composició. Es tracta d'una façana completament cega que té adossat el campanar en el seu extrem de llevant. No té arquets ni cap element de decoració.
- b) Materials i aparell. El material és semblant als de les altres façanes.

L'aparell, tot i que semblant, és diferent al de les façanes de llevant i migdia. És de menys qualitat, amb diferències apreciables en l'horitzontalitat i el travat de les filades.

- c) Altres elements. No n'hi ha.

A la façana de ponent destaquem el següent:

- a) Composició. Façana testera de la nau que manifesta, en un remat lleugerament sobrealçat, els pendents de la coberta. Té una finestra rodona, en la seva part alta que ve de la reforma d'una de més antiga de mig punt, evident encara, a la part exterior, per les restes del seu arc.
- b) Materials i aparell. El material és semblant al de la resta de l'edifici. L'aparell s'organitza per filades.
- c) Altres elements. No n'hi ha.

El campanar

- a) Descripció. El campanar és de planta quadrada en la seva part baixa, presumiblement l'original romànica, i de planta octogonal, per aixamfranat de les cantonades del quadrat base, en el seu tram superior.

A la part inferior encara s'insinuen les antigues obertures originals, actualment tapades però identificables perfectament des de l'interior.

A la part superior presenta una obertura amb arc a cada façana, coincidint amb l'espai de campanes.

Està rematat amb una coberta punxeguda de fusta, llosada amb pissarra negra construïda al voltant dels any 50.

- b) Materials i aparell. El material és el mateix que el de la resta de l'edifici. Pel que fa a l'aparell cal diferenciar dos aparells: Un de carreu tallat i col·locat per filades, a la part baixa, i un altre de paredat ordinari a la part alta.

- c) Altres elements. Interiorment hi ha una escala feta amb argamassa i rajoles.

Interior

- a) Composició. L'interior s'estructura a partir de dos elements principals: la nau, amb volta de canó, i l'absis, amb doble arc i casquet de quart d'esfera. La volta de la nau té dos arcs torals que la divideixen en tres trams de longituds diferents (4'70, 5'70, 4'40 mts.)
- b) Materials i Aparell. Els materials són els mateixos, és a dir, la pedra del lloc com a material principal. També podem citar la ceràmica pel paviment i alguns revestiments amb morter de calç en alguns llocs concrets (zona del cor, capelletes encastades...)

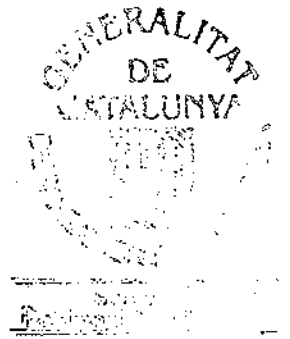
L'aparell de les parets és de pedra de tall per filades.

Comentari especial mereix l'execució del casquet de l'absis, amb carreus tallats i ajustats per filades de forma concèntrica.

El del paviment és de cairons quadrats de ceràmica posats a junt seguit, rectes o de biaix.

- c) Altres elements. Cal destacar els dos arcs torals, la imposta, els capitells, les columnes adossades i els seus basaments. El conjunt més interessant el formen les columnes, basaments i capitells sobre els quals descansen els arcs torals. Comentari especial mereixen els capitells i basaments, peces certament interessants i enigmàtiques. Tant pel seu treballat, primitiu i rudimentari, com per la seva col·locació, no semblen pertànyer al pla original de l'església.

Citem també una capelleta excavada en el gruix de la paret i el conjunt del cor, que és sobreposat amb estructura de fusta i escales d'obra i argamassa.

Evolució de la construcció

L'església de Santa Maria presenta signes de diverses modificacions en la seva construcció. Malauradament, les dades a l'abast dels historiadors no permeten apuntalar, amb dates i documents, les hipòtesis que la simple observació de l'edifici suggereix.

Fet aquest advertiment passem a detallar-les:

0) El mateix origen de l'església presenta, en la tradició oral de Viu, algun dubte. Hem sentit explicar que l'església era al Castell i que va ser desmuntada i baixada pedra per pedra fins al seu actual emplaçament. No hem trobat però cap indici que doni versemblança a aquesta llegenda. Sortosament consta, almenys, la data de consagració el 28 de novembre de 1108.

1) Construcció independent del campanar i l'església.

Arguments a favor:

- a) La macla en planta de les dues construccions.
- b) Mala resolució de l'aiguafons.
- c) La connexió interior és deficient.

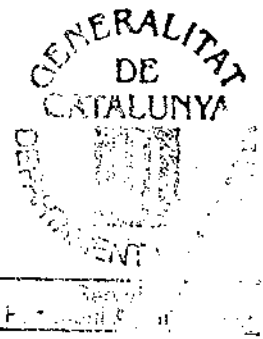
Arguments en contra:

- a) Sembla que el campanar romànic no es va acabar.

2) Possible esfondrament i reconstrucció de part de la volta.

Arguments a favor:

- a) Els trams de volta en qüestió, el central i el de ponent, tenen les arrencades fetes amb carreus ben tallats i la part central feta de pedra ordinària barrejada amb argamassa. Sembla que no siguin del mateix moment constructiu.

- b) La paret nord sembla refeta o reforçada. No té ni el mateix gruix ni la mateixa qualitat que la de migdia.
- c) El tram de llevant que té tota la volta amb carreus, està apuntalat pel campanar.

Arguments en contra :

- a) Els desploms de les parets són poc importants o nuls.
- 3) Construcció de la capella lateral. Es tracta d'una capella existent fins a l'any 1992 i ben documentada. La datació d'aquesta capella és del segle XIX sense que se'n tingui data més precisa. Rebia el nom de capella del Roser o del Benefici. Era construïda amb paredat ordinari en el costat de migdia del primer tram de la nau. Interiorment estava enquixada.
- 4) Construcció de la part alta del campanar. S'evidencia aquesta construcció per la diferent composició i aparell. Per la manera com està construïda aquesta part sembla que podria ser contemporània de la capella lateral i, en conseqüència, seria del segle XIX. Aquesta hipòtesi vindria reforçada per l'augment de població que es registra a mitjans d'aquest segle com a conseqüència de l'explotació dels boscos desamortitzats i l'existència de mines de guix. Si ens fíem però de la data de la campana, any 1760, caldria datar aquesta construcció al segle XVIII. Segons una fotografia antiga, aquest campanar podria acabar amb un teulat piramidal.
- 5) Construcció del cor. També datat al segle XIX, en l'estudi històric annex, és una peça d'estructura de fusta clarament sobreposada.
- 6) Reforma de la coberta. Amb les següents operacions:
 - a) Sobrealçat de la coberta de la nau mitjançant cavalls de fusta i tramat de corretges i llates.
 - b) Canvi de pendent a l'indret del campanar per evitar el problema de l'aiguafons.
 - c) Coberta de teules
 - d) Coberta de teules a l'absis sobrealçant l'antic llosat. Aquesta situació és clarament observable en l'aixecament fet per la Diputació de Lleida l'any 1990 i en molt diversa documentació gràfica.

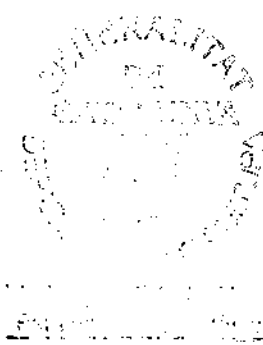

- 7) Reforma de la coberta del campanar. Datada als anys 40 d'aquest segle i verificable per un document gràfic de l'època. Es construeix un terrat pla amb balaustrada.
- 8) Reforma de la coberta del campanar. Se substitueix el terrat pla, probablement amb problemes d'impermeabilització, per una estructura de fusta piramidal recoberta amb pissarra.
- 9) Col·locació de dos tirants. Per controlar la deformació del primer arc toral i de la volta. Dirigida per l'aparellador Jesús Sarrate i Boneu.
- 10) Reforma de les cobertes i consolidació del campanar. Es retornen les cobertes als seus nivells originals segons una Memòria valorada de la Diputació de Lleida, redactada pel sotasignat l'any 1990. Les obres, per delegació de la Diputació de Lleida, primer, i de l'Ajuntament de Pont de Suert després, són contractades i inspirades, en alguna part, pel capellà de Viu, principal impulsor de la reforma, juntament amb els Amics de Viu de Llevata. Com a obra no prevista en el projecte cal citar el desmuntatge i muntatge del primer tram de volta de la nau i l'arrebossat interior del cos de campanes. Les obres es fan el mateix any 1990.
- 11) Supressió de la capella del Roser o del Benefici. Obra executada amb una Memòria valorada de la Diputació de Lleida i signada per l'Arquitecte Tècnic Sr. Josep Justo.

S'executen amb el mateix sistema contractual de l'anterior intervenció. S'enderroca la capella lateral de la façana de llevant i es reconstrueix la paret emprant pedres recuperades en el propi enderroc i pedres del lloc especialment preparades. Es recupera la finestra romànica.

Les obres es fan entre l'any 1992 i el 1993.

Església de Santa Maria de Viu de Llevata

2.c. Estat de conservació

	Materials	Bo	Regular	Dolent
ESTRUCT.	FONAMENTS	pedra	X	
	ELEM. VERTICALS	pedra	X	
	" HORIZONTALS		X	
EXTERIORS	COBERTES	teula i pissarra	X	
	FAÇANES	pedra	X	
	"			
	ACABATS DE FAÇANA		X	
	BUI TS PL. BAIXA		X	
	" PLS. SUPERIORS		X	
	AÏLLAMENTS			
ALTRES				
INTERIORS	COMPARTIMENTACIÓ			
	PARAMENTS	pedra	X	
	PAVIMENTACIÓ			X
	SOSTRES			X
	CEL-RAS			X
	DECORACIÓ			
	ALTRES			
INSTAL·LACIONS	CUINES I BANYS			
	AIGUA			X
	ELECTRICITAT			X
	SANEJAMENT			X
	ALTRES			

OBSERVACIONS

2.d. Bibliografia

AMADES, J., Costumari català V.IV. Salvat Ed i Ed.62 Barcelona, 1982 pàg 823

Convenio, pacto y concierto para la limpieza, buen régimen i estabilidad necesaria de agua suficiente en la fuente de Viu de Llevata. Viu 1892

Gran Geografia Comarcal de Catalunya V.12. Enciclopèdia Catalana S.A. Barcelona, 1984 pàgs 264-265

IGLÉSIAS i FORT, J., El Cens del Comte de Floridablanca, 1787.
Fundació Vives i Casajoana. Barcelona, 1969-1970

Llibre de Baptismes 1 (1866-1899 i 2 1900...)
Arxiu Parroquial (A.P.) de Viu de Llevata

Llibre de Confirmacions (1896 ...) A.P. de Viu de Llevata

Llibre de Defuncions (1896...) A.P. de Viu de Llevata

Llibre de Matrimonis i (1884-1949 i 2 1949...) A.P. de Viu de Llevata

MADOZ, P., Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España y sus Posesiones de Ultramar. T XV i XVI Madrid 1845-1850

MIRET i SANS, J., Les cases de Templers i Hospitalers en Catalunya
Barcelona 1910

PUIG i FERRETÉ, I., El Cartoral de Santa Maria de Lavaix:
El Monestir durant els segles XI-XIII
Soc. Cult. Urgelitana. La Seu d'Urgell 1984

ROCA i ARMENGOL, J., L'Antic Hostal de Viu de Llevata
Collegats, 5. Centre d'Estudis del Pallars
Lleida 1992 pàgs 313-126

ROCAFORT, C., Geografia General de Catalunya
Província de Lleida Barcelona 1906

SERRANO SANZ, M., Noticias y Documentos del Condado de Ribagorza hasta la
muerte de Sancho Garcés 1035 C.E.H Madrid 1912

VILLANUEVA, J., Viaje Literario a las Iglesias de España
V XII i ap. XVII

ZAMORA, F. de, Diario de los Viajes hechos en Cataluña
Ed. Curial Barcelona 1973

CARBONELL i ESTELLER, E., L'Art Romànic a Catalunya
segle XII Ed. 62 Barcelona 1974

PUIG i CADAFALCH, J.

FALGUERA, A. Arquitectura Romànica a Catalunya
vol. III Institut d'Estudis Catalans
GODAY, J., Barcelona MCMXVIII

2.e. Agraïments

A la família Macià-Costa, pel seu suport en les tasques de treball de camp a Viu.

3. **NORMATIVA**

3.a. **El Monument**

3.a.1. Definició, Situació i Descripció

La normativa continguda en aquest document, afecta a l'església de Santa Maria situada al poble de Viu de Llevata, municipi de Pont de Suert, Bé Cultural d'Interès Nacional en la categoria de Monument Històric, incoat per R/13.06.1980, BOE 7.08.1980 i al seu entorn de protecció, d'acord amb allò previst per la Llei.

Per això, es fa la descripció del Monument, es descriu la seva delimitació i la de l'entorn afectat per la Declaració. Després es detallen les normes que li són d'aplicació.

Es considera Bé Cultural d'Interès Nacional en la categoria de Monument Històric, d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993, el bé immoble anomenat església de Santa Maria de Viu al municipi de Pont de Suert a l'Alta Ribagorça, per ser una realització arquitectònica d'interès històric, artístic i social.

L'església de Santa Maria de Viu és un edifici romànic d'una sola nau coberta amb volta semicircular de tres trams separats per arcs torals, amb absis i un campanar adossat a la façana nord, prop de la capçalera. El campanar és de planta quadrada en la part baixa que es converteix en vuitavada en la part alta, amb coberta piramidal. La portada, a la façana de migdia, consta d'arcs de mig punt en degradació, un dels quals amb decoració senzilla. Dos dels arcs recolzen en columnes adossades amb capitells.

Aquesta façana, així com l'absis, mostren decoració d'arcuacions cegues.

L'església de Santa Maria, està situada dintre de la parcel·la numerada, en el cadastre vigent de Viu de Llevata (Pont de Suert), amb el número 02 d'una illa sense numerar en la qual conflueixen les coordenades X= 320'00 i Y= 4.693'30 de la projecció UTM. L'accés a l'església es fa pel carrer Unic, també anomenat camí del Pont, i té el número postal 10.

Per a la descripció de la realitat geomètrica del Monument, ens remetem a la documentació planimètrica que forma part de l'expedient.

3.a.2. Delimitació

L'església de Santa Maria queda delimitada, al nord, per uns terrenys sense propietari que arriben fins al carrer Unic, en els trams coneguts amb els noms de camí del Serrat i camí de dalt o de la Font; a l'est pel cementiri de Viu de Llevata; al sud confronta amb el carrer Unic, en els trams coneguts amb el nom de camí de Pont de la Font ; a l'oest, amb el passatge conegut amb el nom de Canalot.

3.a.3. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.1 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, qualsevol intervenció en un monument històric ha de respectar els criteris següents:

- a) La conservació, la recuperació, la restauració, la millora i la utilització del bé han de respectar els valors que van motivar la declaració, sens perjudici que pugui ésser autoritzat l'ús d'elements, tècniques i materials contemporanis per a la millor adaptació del bé al seu ús i per a valorar determinats elements o èpoques.
- b) S'ha de permetre l'estudi científic de les característiques arquitectòniques, històriques i arqueològiques del bé.
- c) S'han de conservar les característiques tipològiques d'ordenació espacial, volumètriques i morfològiques més remarcables del bé.
- d) És prohibit de reconstruir totalment o parcialment el bé, excepte en els casos en què s'utilitzin parts originals, i de fer-hi addicions mimètiques que en falsegin l'autenticitat històrica.
- e) És prohibit d'eliminar parts del bé, excepte en el cas que comportin la degradació del bé o que l'eliminació en permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, cal documentar les parts que hagin d'ésser eliminades.
- f) És prohibit de col·locar publicitat, cables, antenes i conduccions aparents en les façanes i cobertes del bé i de bastir instal·lacions de serveis públics o privats que n'alterin greument la contemplació.

3.b. L'entorn de protecció

Atès que la Llei 9/1993, en el seu article 11.1.b), estableix l'opció de delimitar l'entorn necessari per a la protecció adequada del bé, constituït per l'espai que li dóna suport ambiental, i atesa la conveniència de fer-ne ús per tal de potenciar la protecció integral del monument, es defineix l'àrea delimitada com a entorn de protecció de l'església de Santa Maria de Viu de Llevata a Pont de Suert (Alta Ribagorça), tot valorant i tenint en compte els següents conceptes:

- a) Interès social: per tal de permetre la visualització del bé immoble des dels espais accessibles.
- b) Valoració paisatgística: s'ha estudiat i valorat la relació del bé immoble amb el paisatge, la seva silueta i altres components bàsics com les edificacions adjacents o aïllades, vegetació i conreus, xarxa viària, espais lliures, topografia i elements pertorbadors.
- c) Anàlisi de l'ordenació territorial i urbanística: s'ha estudiat i valorat la zona urbana actual, la històrica, les previsions conegudes de desenvolupament futur, la vialitat, les parcel·lacions i les tipologies constructives existents així com la qualificació urbanística.
- d) Documentació històrica gràfica i documental: que ha permès conèixer i valorar la relació del bé immoble amb el territori a través del temps i conèixer l'evolució del paisatge, i de les edificacions i tipologies de l'entorn.
- e) Anàlisi de l'espacialitat entesa com l'estudi de les volumetries existents i les incidències que poden tenir les noves actuacions previstes pel planejament i previsibles, així com la incidència de les noves actuacions no previstes pel planejament.
- f) Anàlisi arquitectònica: que ha permès conèixer i estudiar les preexistències de tipologies, materials, façanes, color, textures, teulats, ràfecs, proporcions de buits i obertures, etc.
- g) Anàlisi de la xarxa viària actual i prevista, i de les incidències que té en el paisatge el seu traçat, materials i textures d'execució i elements de senyalització així com el mobiliari urbà, les zones de vianants i les àrees d'aparcaments actuals i futures.
- h) Valoració dels components sentimentals per a la població com són els visuals, itineraris i ambients habituals així com els espais d'especial rellevància o interès; i l'estat de conservació i usos de les edificacions, i dels espais públics i privats de l'entorn.

Aquesta llista de conceptes tot i que és llarga, no és exhaustiva, però és un recull d'aquells aspectes que s'han considerat bàsics. Nombrosos factors incideixen i poden incidir i cal tenir-los presents per aconseguir que aquest bé immoble es pugui transmetre en les millors condicions a les generacions futures.

Un cop analitzats i valorats aquests factors en base a la documentació recollida i prèvia observació del territori, s'ha fixat l'àrea delimitada com a entorn de protecció.

En la delimitació s'han seguit dos criteris:

- a) El criteri d'incloure la totalitat de les finques urbanes que confronten directament, o mitjançant els carrers perimetrals, amb les façanes est i oest de l'església de Santa Maria per tal que es puguin produir, en aquesta zona immediata, els efectes de tutela i protecció previstos per la Llei respecte dels valors arquitectònics, urbanístics i històrics. Les finques incloses s'identifiquen pel seu número cadastral.

- b) Amb el mateix criteri, però amb tècnica diferent, es produeix la delimitació en les orientacions nord i sud ja que, en no haver-hi finques urbanes ni resultar d'utilitat el Cadastre de Rústica, es fa necessari seguir límits naturals, topogràfics o definits expressament sobre el territori per tal de poder preservar, tot exercint les accions previstes per la Llei, els valors paisatgístics del monument i el seu entorn.

3.b.1. Descripció

Ordre de prelación: en cas de contradicció preval la referència gràfica a qualsevol altra.

L'entorn de protecció de l'església de Santa Maria de Viu de Llevata a Pont de Suert (Alta Ribagorça) consta grafiat al plànol número 11 del present expedient i suposa un àmbit tancat per una línia imaginària, la descripció de la qual és la següent:

L'entorn afectat per la declaració comprèn, en zona urbana, les següents finques d'acord amb la numeració del Cadastre vigent:

0033801

0033802

0034601

0034401

0033201

0033101

0033501

0133701

0133702

0133801

0133801

Aquestes finques queden compreses dintre d'una poligonal més àmplia que comprèn també terrenys de naturalesa rústica. Aquesta poligonal que es grafia en el plànol núm. 1. és el límit de l'entorn afectat per la declaració i es descriu de la següent manera:

Prenent com a punt de partida l'angle NE de la finca núm. 0034601, la línia límit de l'entorn afectat per la declaració segueix, en direcció N-NE per la zona anomenada Serrat, en una distància de 54 metres, fins a trobar l'angle NW de la finca núm. 0034401 i l'envolta pel N fins a trobar el camí dels Pagos, en direcció SW en una distància de 40 metres fins a la confluència amb el camí de Dalt; des d'aquest punt, segueix en direcció SE pel camí de Dalt en una distància de 110 metres fins a la confluència amb el carrer Major a l'indret de la Font; des d'aquest punt, segueix en direcció SE pel carrer

Major en una distància de 25 metres fins a arribar a la confluència amb un reguerol o desguàs; des d'aquí, segueix pel reguerol en direcció SW en una distància de 130 metres fins a la confluència amb el camí antic de la Pobla de Segur i Tremp, també anomenat camí del Cóm del Prats o barranc de la Font d'Enllà que hi ha al fons del vall; des d'aquí segueix, en direcció NW en una distància de 250 metres pel camí antic de la Pobla o camí del Cóm dels Prats o del barranc de la Font d'Enllà, fins a la confluència amb el camí del Cóm dels Prats que ve de l'església; des d'aquest punt segueix pel camí del Cóm dels Prats que ve de l'església, en direcció NE en una distància de 60 metres fins a arribar a la cantonada SW de l'antiga casa Julian, actualment en estat de rehabilitació i que consta com a ruïnes i sense núm. de la finca en el cadastre vigent; des d'aquest punt, segueix per la façana de ponent de l'antiga casa Julian en direcció N en una distància de 65 metres, vorejant els límits de ponent de les parcel·les números 0033801, 0033802 i 0034601 fins a arribar al punt de sortida.

3.b.2. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.3 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció del béns immobles d'interès nacional no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runa o deixalles.

3.c. Normativa

3.c.1 Marc legal

- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-10-93

- Sentència del Tribunal Constitucional 17/1991, de 31 de gener, en recurs d'inconstitucionalitat promogut per la Generalitat de Catalunya contra determinats preceptes de la Llei 16/1985.
BOE de 25-02-91

- Decret 15/1990, de 9 de gener, sobre les Comissions del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura.
DOGC de 31-01-90

- Decret 267/1991, de 25 de novembre, sobre la declaració dels béns d'interès cultural i l'inventari del patrimoni cultural moble de Catalunya.
DOGC de 20-12-91

- Decret 102/1994, de 3 de maig, sobre la composició i el funcionament del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-05-94

- Decret 138/1994, de 30 de maig, pel qual s'adeqüen a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, els procediments de la competència del Departament de Cultura.
DOGC de 01-07-94

3.e.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

Ve regulat pels següents articles de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català:

Article 30. Accés als béns culturals d'interès nacional

1. Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional estan obligats a permetre:
 - a) L'examen i l'estudi dels béns pels investigadors reconeguts per alguna institució acadèmica, amb la presentació prèvia d'una sol·licitud raonada, avalada pel Departament de Cultura.
 - b) La col·locació d'elements senyalitzadors de llur condició de béns culturals d'interès nacional.
 - c) La visita pública dels béns, en les condicions que siguin establertes per reglament, almenys quatre dies al mes i en dies i hores prèviament assenyalats.
2. Als efectes del que disposa l'apartat 1.c), en la determinació del règim de visites s'ha de tenir en compte el tipus de béns, llurs característiques i, en el cas dels béns immobles, l'informe de l'ajuntament afectat. En casos justificats, el Departament de Cultura pot dispensar, totalment o parcialment, del règim de visites. En el cas dels béns mobles, el Departament de Cultura pot establir, com a mesura alternativa a la visita pública, el dipòsit dels béns en un centre cultural, perquè hi siguin exhibits en els terminis i amb les condicions que siguin establerts per reglament.

Article 33. Planejament urbanístic

1. En cas que un immoble sigui declarat d'interès nacional, els termes de la declaració prevalen sobre els plans i les normes urbanístiques que afecten l'immoble, que s'hi han d'ajustar abans d'ésser aprovats o bé, si ja eren vigents abans de la declaració, mitjançant modificació.
2. En el cas dels conjunts històrics, les zones arqueològiques, les zones paleontològiques, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic i en el cas dels entorns de protecció de qualsevol bé cultural d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'elaborar un instrument urbanístic de protecció o adequar-ne un de vigent. L'aprovació d'aquests instruments de planejament requereix l'informe favorable del Departament de Cultura.

Article 34. Autorització d'obres

1. Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha de d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura, en el termini que sigui establert per reglament, **prèviament a la concessió de la llicència municipal.**
2. En el cas de les intervencions en béns culturals d'interès nacional altres que els esmentats en l'apartat 1 i en tots els entorns de protecció, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovats els instruments de planejament a què fa referència l'article 33.2.
3. Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació de l'impacte de la intervenció que es proposa.
4. La potestat del Departament de Cultura a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha d'exercir en el marc dels criteris bàsics i generals fixats per l'article 35 i dels criteris específics que pot contenir cada declaració, sens perjudici del marge d'apreciació discrecional necessari per a valorar en cada supòsit la compatibilitat de la intervenció projectada amb la preservació dels valors culturals del bé.
5. Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura, simultàniament a la notificació a l'interessat, les llicències urbanístiques que afectin béns culturals d'interès nacional.
6. Si, com a conseqüència del mal estat d'un immoble d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'adoptar mesures per evitar danys a tercers, cal que ho comuniqui prèviament al Departament de Cultura, el qual disposa d'un termini de quaranta-vuit hores per a determinar les condicions a què s'ha de subjectar la intervenció.

Article 36. Autorització dels canvis d'ús

Els canvis d'ús d'un monument han d'ésser autoritzats pel Departament de Cultura, amb informe de l'ajuntament afectat, prèviament a la concessió de la llicència municipal corresponent.

4. ANNEX

4.a. Documentació planimètrica

0. Delimitació entorn afectat per la declaració E 1/2000
1. Planta i coberta E 1/50
2. Façana nord E 1/50
3. Façana ponent i llevant E 1/50
4. Façana migdia E 1/50
5. Secció longitudinal E 1/50
6. Seccions transversals E 1/50

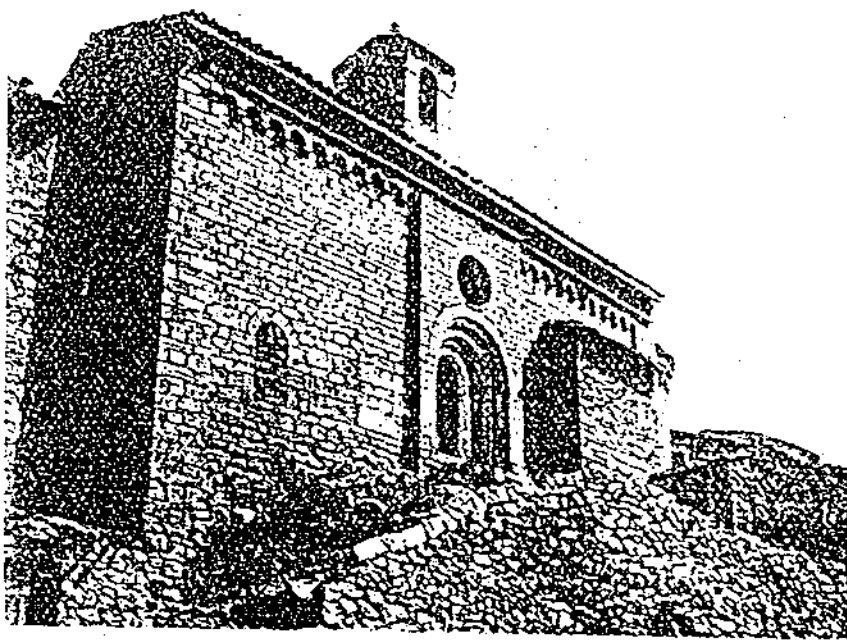

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

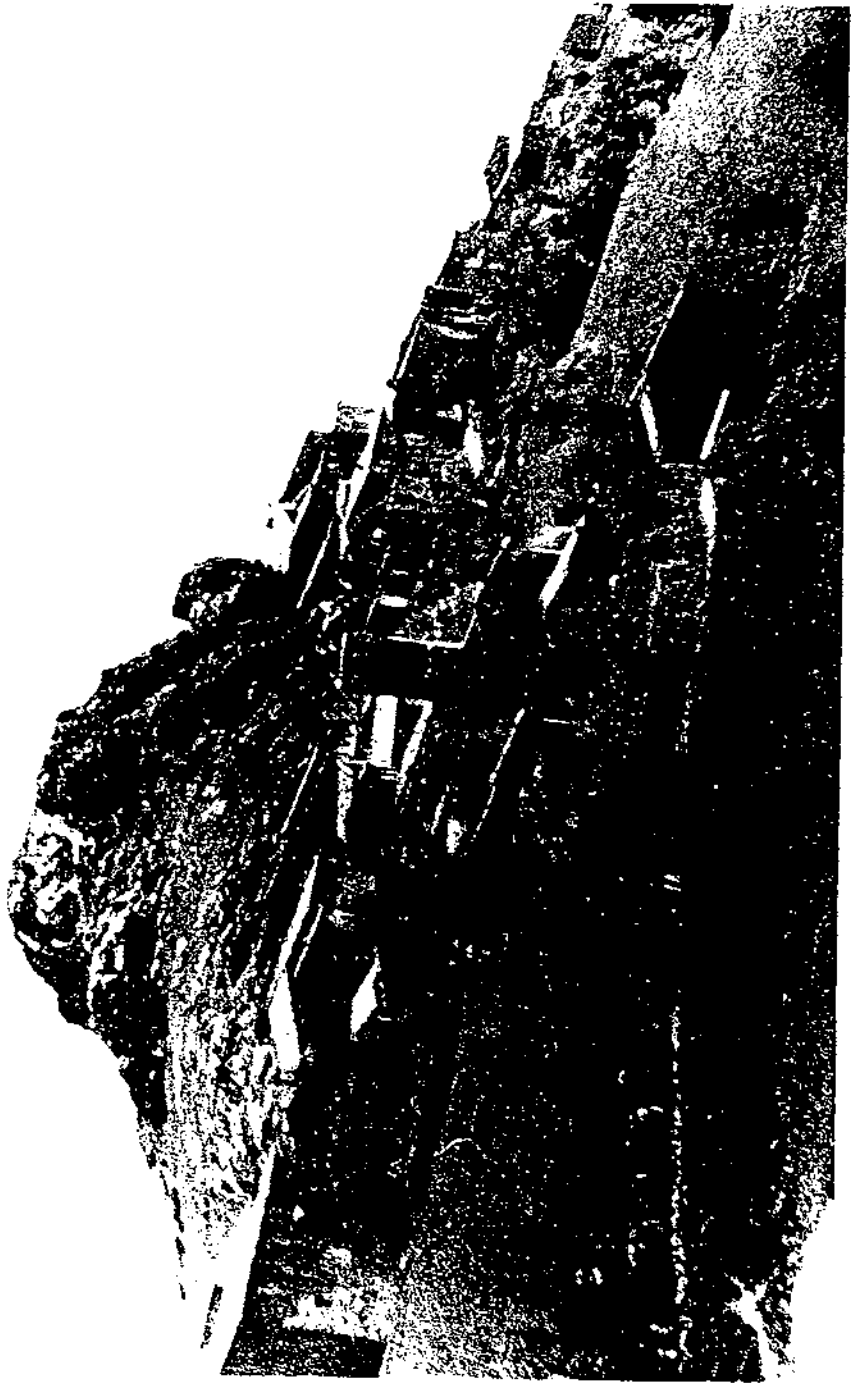
4.b. Documentació fotogràfica

Viu de Llevata. — Exterior de la iglesia románica del siglo XII

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

A PRINCIPIS DEL SEGLE XX

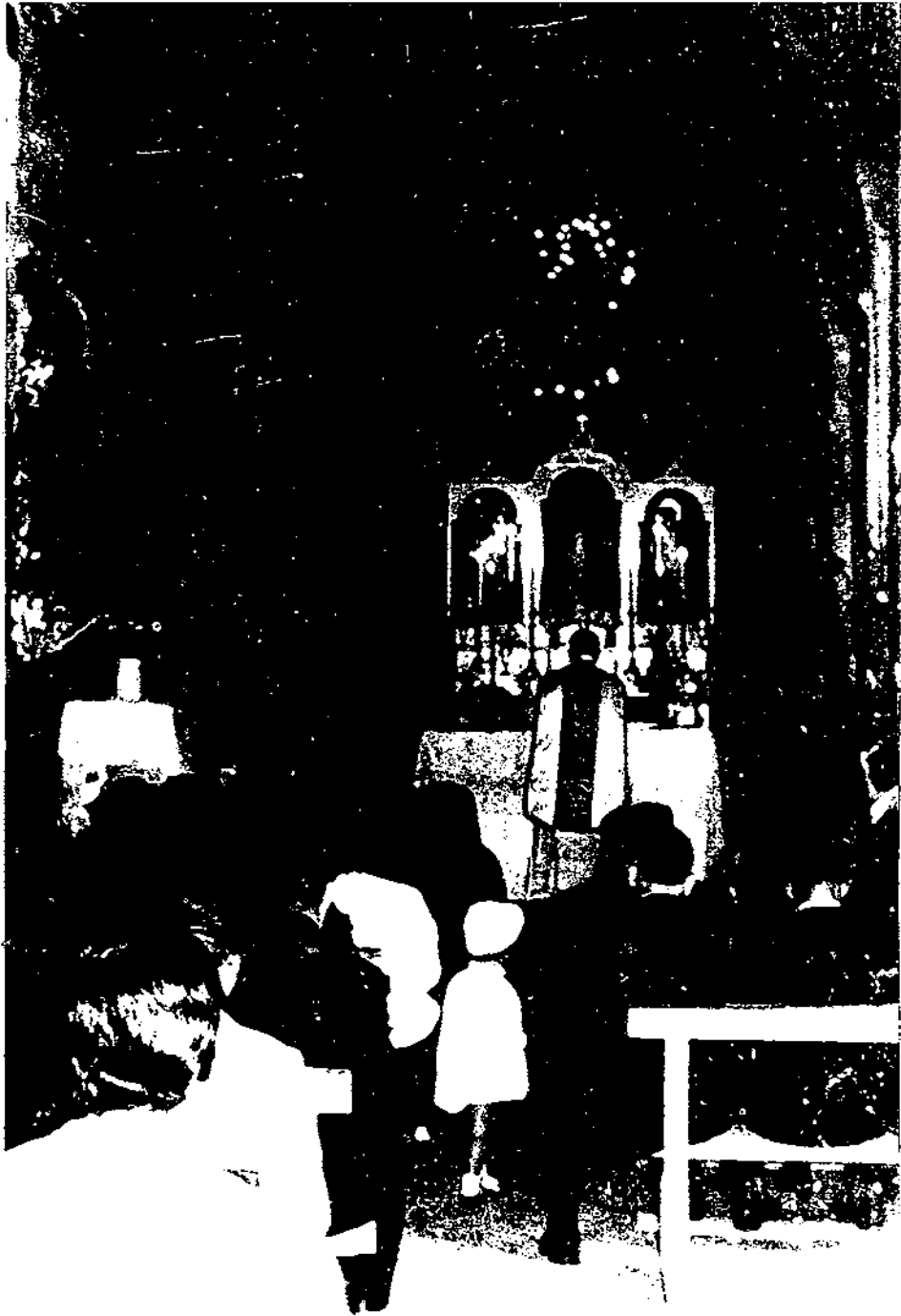
SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

CAP ALS ANYS 60 DEL SEGLE XX

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

CAP ALS ANYS 50 DEL SEGLE XX

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

INTERIOR. ANYS 50 SEGLE XX

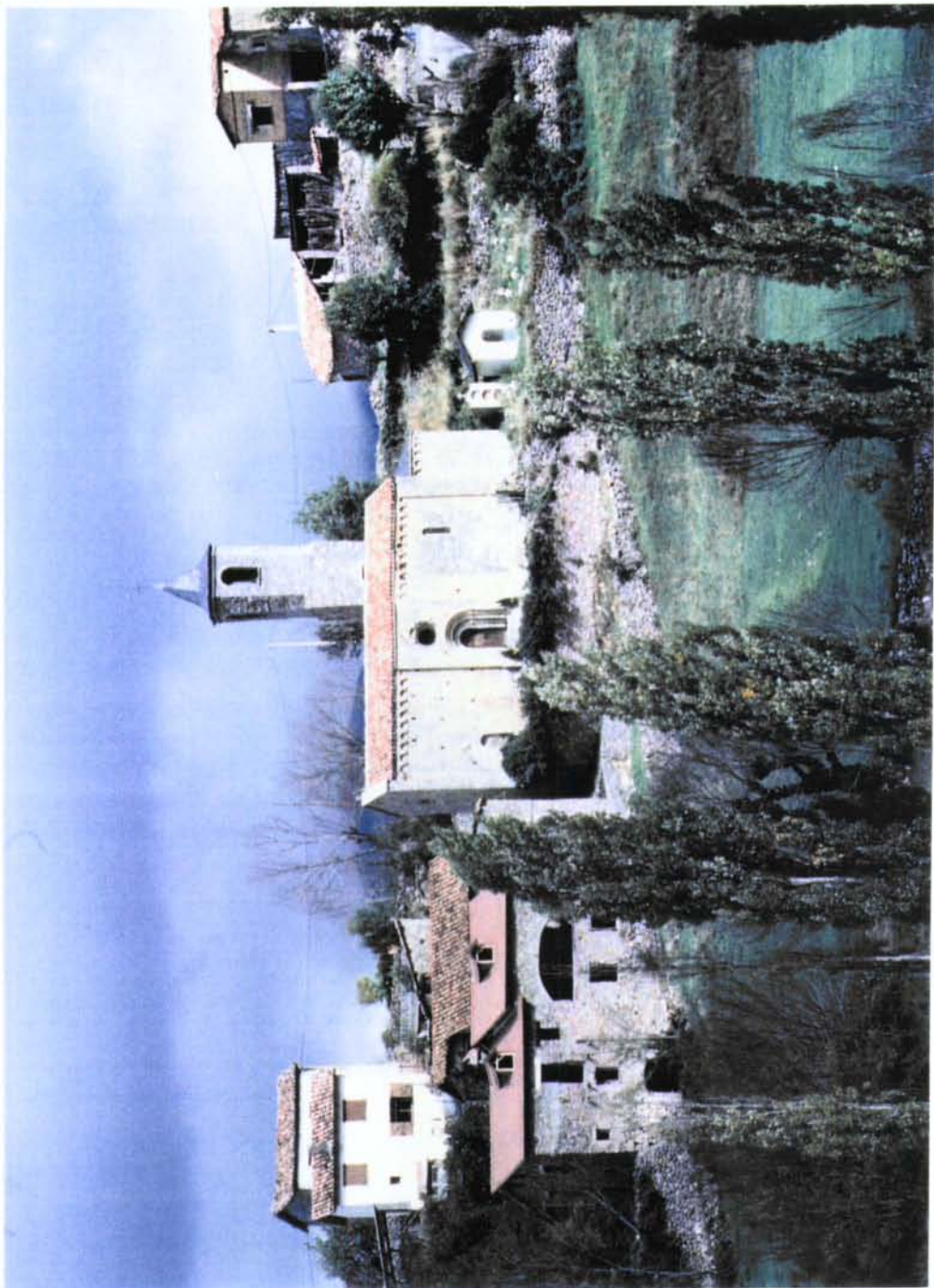

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA
CAP ALS ANYS 70 DEL SEGLE XX

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

CAP ALS ANYS 80 DEL SEGLE XX

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

ANY 1993

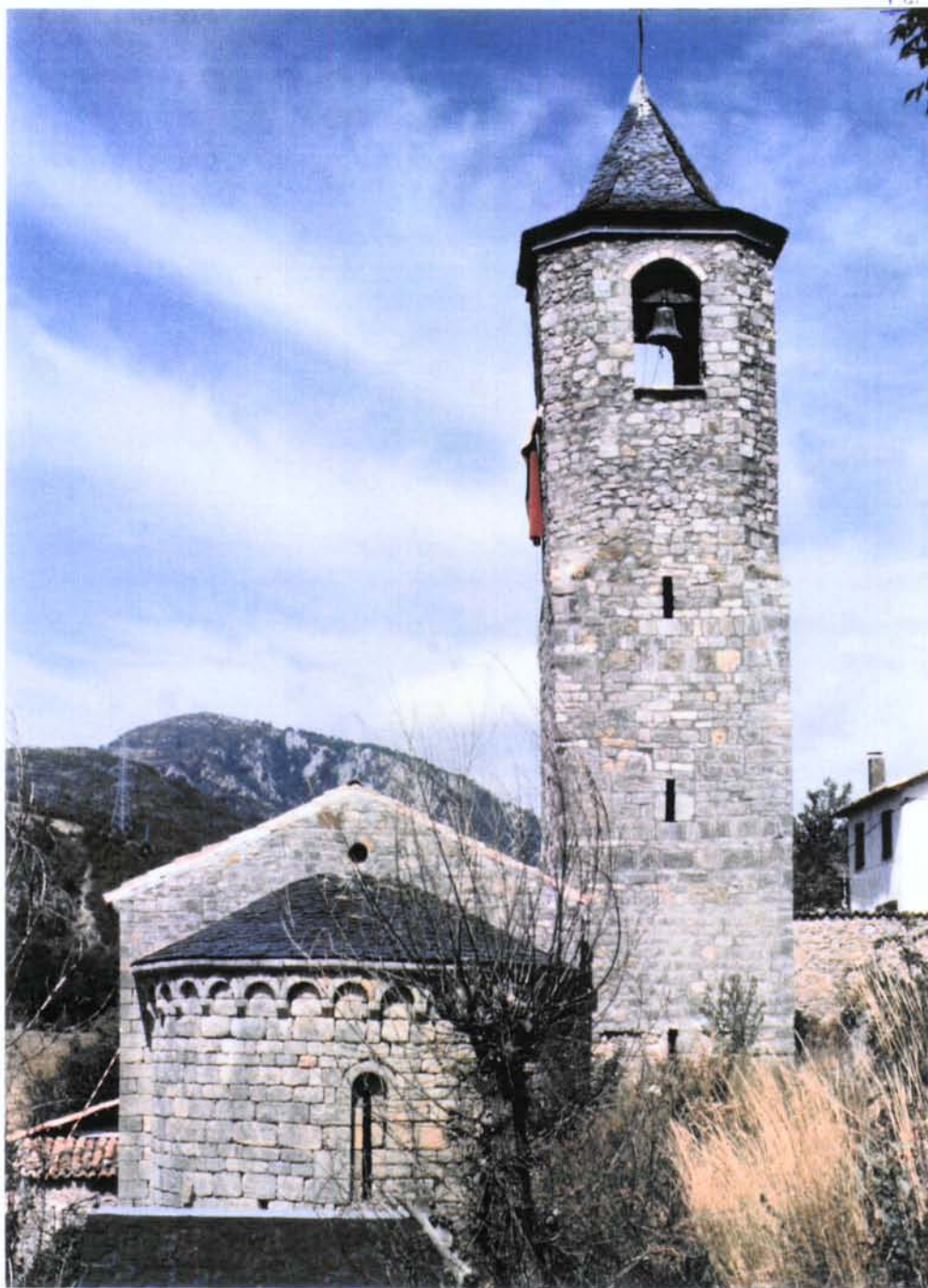
SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

FACANA DE MIGDIA

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

FACANA DE MIGDIA I ABSIS

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA
FACANA DE LLEVANT, ABSIS I CAMPANAR

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

ABSIS

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA
ABSIS I BASE DEL CAMPANAR. DES DEL NORD

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

EL CAMPANAR DEL DEL NORD

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

VISTA GENERAL DES DEL NORD

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

EL CAMPANAR DES DE PONENT

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

VISTA GENERAL DES DE PONENT

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

FACANA DE PONENT

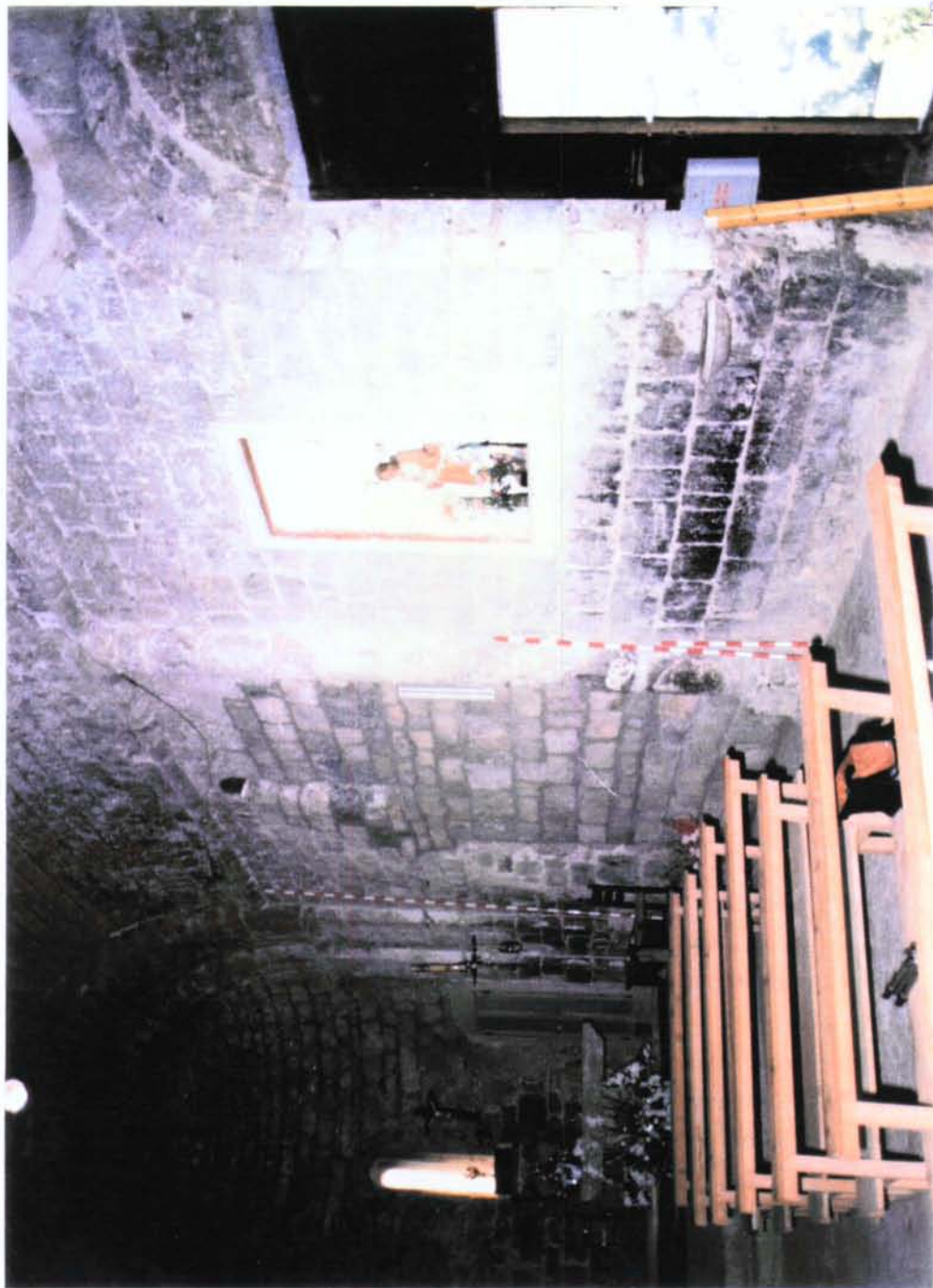

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

INTERIOR. CAPÇALERA.

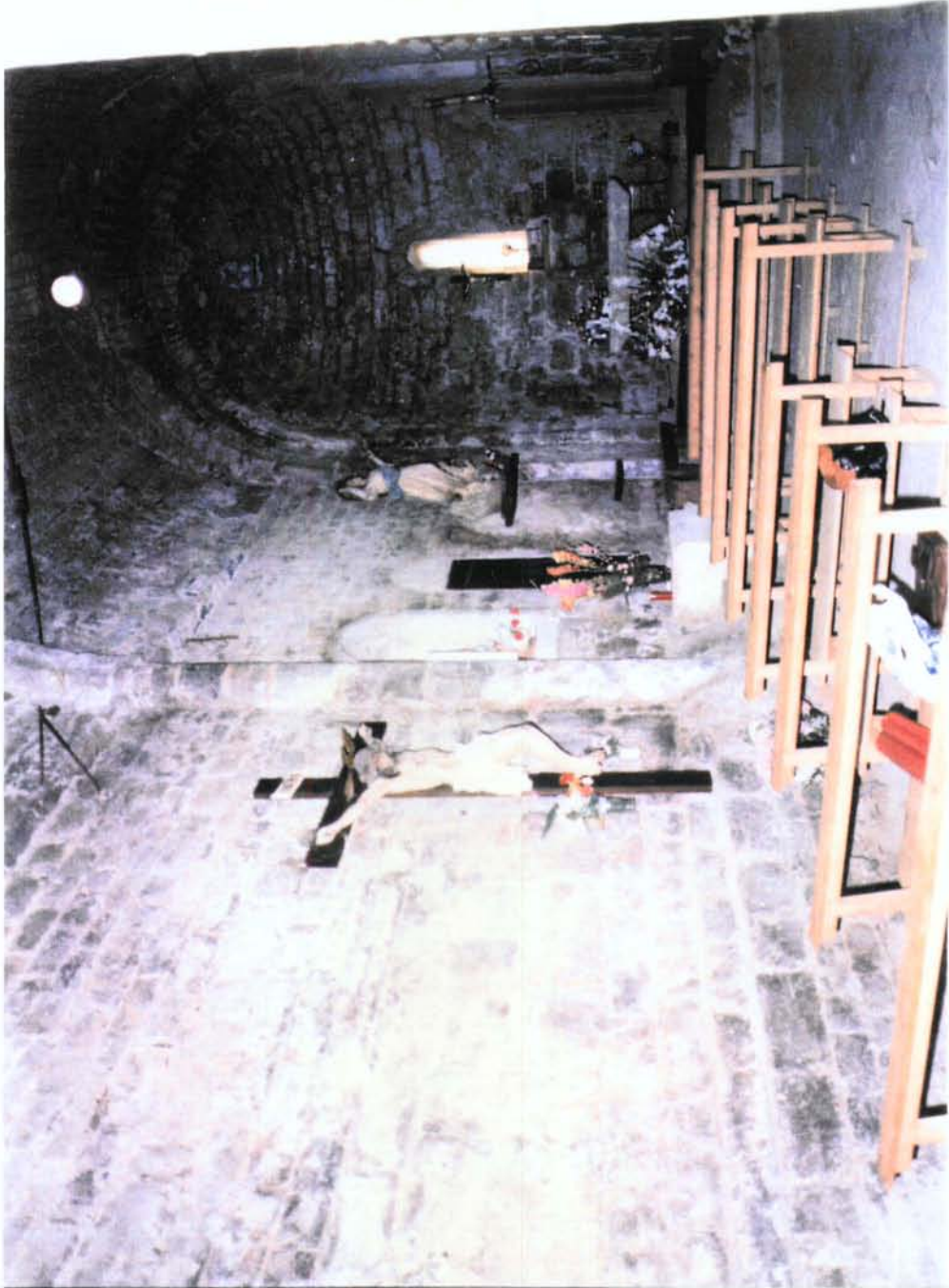

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA
INTERIOR. DAVALL DEL COR. PARET MIGDIA

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

INTERIOR. PARET MIGDIA.

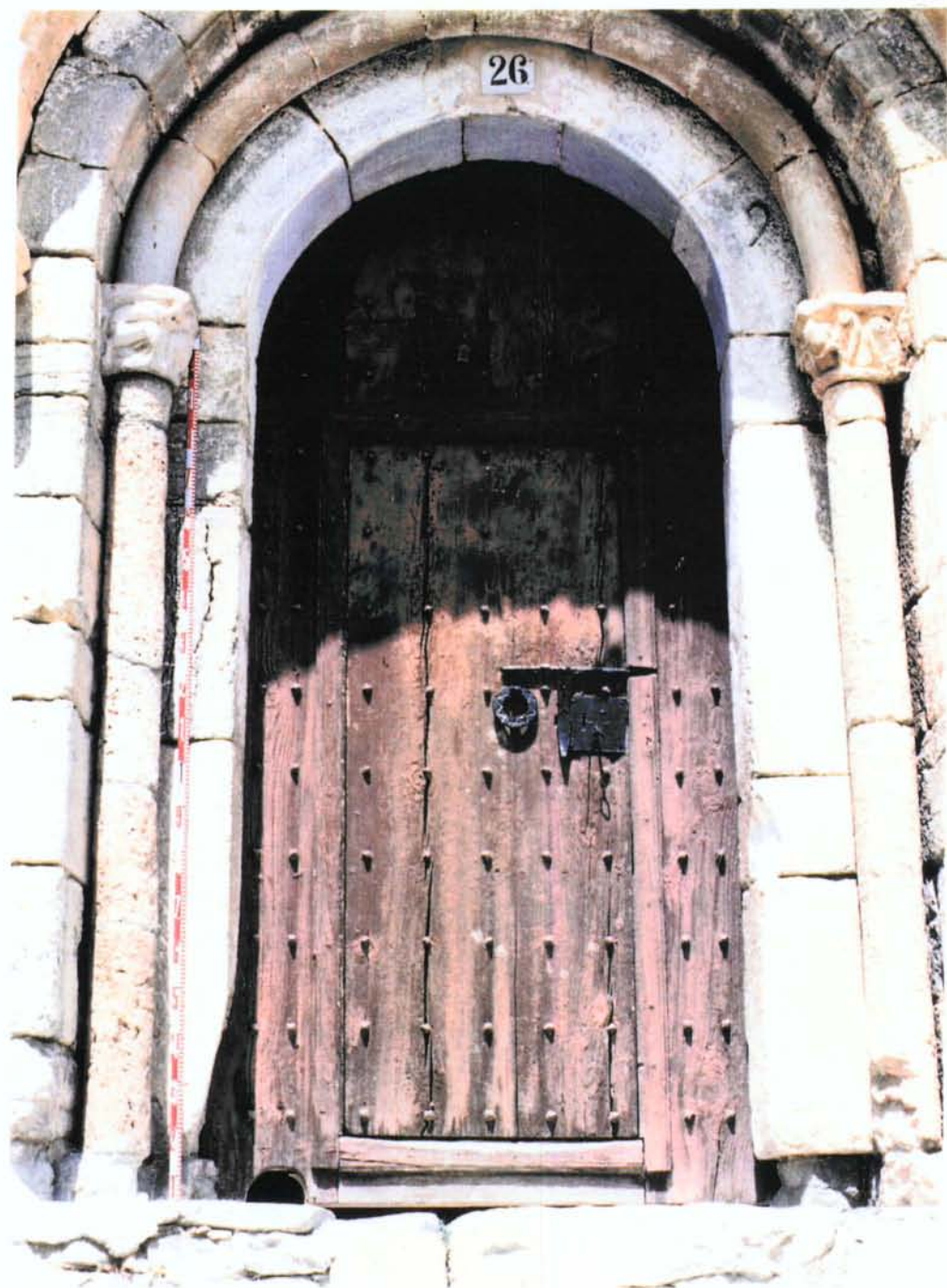

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

INTERIOR. PARET DE TRAMUNTANA

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA
INTERIOR. PARET DE PONENT I COR.

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

PORTA D'ENTRADA

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

DETALL DE LA PORTADA

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

DETALL CAPITELLS PORTADA.

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

DETALL CAPITELL INTERIOR

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA

DETALL DE L'ABSIS

SANTA MARIA DE VIU DE LLEVATA
OBRES DE RESTUARACIÓ VOLTA ANY 1990

L'expedient de declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional en la categoria de Monument Històric de l'Església de Santa Maria de Viu de Llevata a Pont de Suert (Alta Ribagorça) ha estat redactat per encàrrec de la Direcció General del Patrimoni Cultural a través del Servei del Patrimoni Arquitectònic.

Direcció: Antoni Navarro i Cossío,
Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic

Mariona Abelló i Sala,
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (SPA)

Coordinació: Mariona Abelló i Sala (SPA)
Carme Gallo Baratas (SPA)

Redacció: Melitó Camprubi i Puig, arquitecte
Col·laboradors : Joan Ramon Salvadó Clarisó, topògraf
Jordi Roca i Armengol, Llicenciat Geografia i HA
Horacio Revilla, delineant topògraf

Gestió: Mª José Ruiz Ortega (SPA)

Planimetria: Equip redactor

Fotografies: Equip redactor

Barcelona, octubre 1993/ novembre 1993